

HERMAN VAN DEN BERGH

DE SPIEGEL

DE SPIEGEL

GEDICHTEN DOOR

HERMAN VAN DEN BERGH

MET EEN INLEIDING DOOR D. A. M. BINNENDIJK
EN EEN HOUTSNEDE DOOR VAN UYTVANCK

AMSTERDAM — MCMXXV — S. L. VAN LOOY

HERMAN VAN DEN BERGH

Houtsnede door Van Uytvanck

HERMAN VAN DEN BERGH

I

Omstreeks het jaar negentien-honderd-en-achttien moest, te midden van een bloei (ja! een bloei!) van „natuurpoëten”; te midden van een horde tachtigers-epigonen in den fataalsten zin des woords; van de vele gecultiveerde „abstracten” en woord-verdroogers uit „De Beweging”; ja zelfs door de fundamenteele tegengesteldheid van aard met meesters als Boutens, Leopold, en Henr. Roland Holst, als A. Roland Holst of Bloem, — Herman van den Bergh, creatief, inslaan als een bliksem; essayistisch, wakker stooten wat te sluimeren lag.

Dat dit niet in die mate geschiedde, als wij, nu terugziende, mochten verwachten, moet op rekening worden geschreven, aan den eenen kant, van een zelfverheerlijkende kortzichtigheid; anderzijds geweten worden aan de neiging tot gerusten slaap; eigenschappen, die ons volk verre van vreemd zijn, helaas.

Door zijn werk was Van den Bergh, in vele opzichten, de aangewezen figuur (is hij anders te zien dan als „figuur”?) om te leiden; om de wakkeren om zich heen te scharen in gesloten formatie. Geschiedde dit? Kwam de verovering, stormenderhand, de veldheer voorop, en een strijdbare phalanx van jonge vermetelen? Van jongsten, die komen nà Nijhoff....?

Slechts enkelen stonden hem bij in zijn strategie. Zij hadden begrepen en bezaten zelf de zuiverende moed, die vernietigen durft, wanneer het noodzakelijk blijkt; die weet uit te roeien, voordat alles wat kansen op leven bezit overwoekerd wordt. Want wat Van den Bergh beoogde in zijn opstellen, die, als zij heden ten dage zouden verschijnen (god gave het!) nòg opzien zouden baren om hun bijzondere kwaliteiten, was: „geen school”, géén dogma: een vrijmaking en een grensovertreding. „Een tegenspraak met daden”: „breken met gevoels- en uitingsbeperking”; „vrijmaking uit den dwang eener zèlf eens bevrijdende kunstreligie, die, buigzame gordel in haar tijd, verstarde om het groeiende lichaam en meer dan voelbaar klemt.” En hij vroeg: „anarchie?” „Geloof ge dan niet, reeds enkel door den wil van een onaanvechtbaar begrip *kunst*, aan een regelende kracht, die van bin-

nen uit bindt, die ons heeft tot inconsciente dienaren, die (noem haar ziel, zoo ge wilt), rechtstreeks gesproten komt uit deze tot berstens toe volle tijden van Hernieuwing." (Studiën, 2e Reeks, I, Getij, 1918.)

Ziedaar: niet '80, noch '90, waren hem en de zijnen een obsessie. Maar dat hun werk, hun eigen-aardigheid, hun vorm (die hun leven was) door jongeren, zonder die begaafdheid veelal, tot een schema, ja zelfs tot een *gevoels*-schema werd, — daartegen, gewapenderhand! Tegen hen, die zich uitspraken in een taal, die op iets (het een of ander) ingesteld was, en die leven noch levenskracht bezat; die een litterair argot was geworden. Het vers werd sinds '80 een bepaald procédé; naar den inhoud, naar de ervaring somwijlen veranderd, goot men de nieuwe wijn in oude zakken. Zeer juist, en zéér stellig stelt Van den Bergh hier tegenover: „Eerst een verjongde woordbeschouwing is bij machte een vernieuwde wereldbeschouwing in het leven te roepen; en immers alleen de laatste is het, die mutaties in de beoefening der poëzie bewerkstelligt" (Studiën, 2e Reeks, VI, Getij, 1918).

De vernieuwing van het woord, inderdaad, ontdekt in den mensch — door het op spoor komen van krachten en het zich eigen maken dezer gewonnen potentiën — het leven, de wereld van voren af aan, in veranderde houding, tot ontginning bereid. Van den Bergh's eigen werk levert het bewijs, onomstootelijk. En het werk der anderen, voor zoover het de critiek betreft, beïnvloedde hij tot den huidigen dag, door zijn stellingen, deze en andere.

Men ziet in Van den Bergh, nog steeds en in hoofdzaak (en dit ten onrechte): den baanbreker, den initiator tot de verruiming, den stoker tot het springend vuur. Men herinnert zich zijn fanfares uit '18 en '19, die veelal zijn scherpe en nauwkeurig-definiëerende stukken besloten; men kent „Het Getij" uit die jaren; het is wel bekend, dat Van den Bergh dichter is en, in 1917 reeds, „De Boog" publiceerde; maar zijn verzen kent men niet, of nauwelijks.

Er behoeft niet over getwist te worden: de grenzen der gewaarwordingen zijn verwijd, de totaliteit der visie strekt zich

over meerdere gebieden uit. Mede door het verjongen van het Woord, werd de wereldbeschouwing (in den ruimsten zin: Wereld; niet dien van eenige menschelijke houding, doch dien van den Dichter) grondig veranderd en aanzienlijk verruimd. Het geslacht van '17 tot '20 en zeker zij, die na hen zijn begonnen te werken, bleven niet blind voor de omwenteling, die Van den Bergh stichtte en de, over alle liniën kenbare, gevolgen hebben zij onwillekeurig ondergaan.

Al bracht Van den Bergh door zijn theorieën vrijwel geen nieuwe tastbaarheden, hij constateerde hartstochtelijk en onontkenbaar de uitputting van het bestaande, dat bijna niet meer be-stond; de onmogelijkheid tot hernieuwing langs den weg der verdieping; terwijl hij de eenige *kans* gaf aan bevrijding en hervatting. Hij sneed wegen af en wees nieuwe aan. Hij bepaalde grenzen, doch andere dan zijn voorgangers; en slechts van principieel-creatieve aard. Het werd duidelijk, dat, nà het bereiken van wat reeds ging verworden, er slechts twee mogelijkheden restten: den ondergang of den sprong.

Hij-zelf deed den sprong. Door zijn aanloop (de essay) en door zijn sprong (zijn verzen) heeft Van den Bergh zijn leeftijdgenooten geleid. Wij moeten hem op deze plaats opnieuw als zoodanig eeren. Door de bundeling van zijn onuitgegeven verzen lossen zijn wapenbroeders en zijn bewonderaars een eereschuld af aan hem, die, zij het als bestaansvoorwaarde voor 't eigen werk, de weerbaarheid opriep en op tweeërlei wijze voorging: als inleider en vernieuwer.

II

In zijn opstel over „Nieuwe Natuur en haar poezië” (Getij, 1922) zegt Van den Bergh, dat de dichter van dezen tijd natuur maakt met zijn leven „in zijn gedicht, dat de dingen niet slechts hun spiegelbeeld voorhoudt, maar ze fertiel doet zijn, een aanvang van het grootere, een zaad van wat komt, een kiem van kiemen.”

Van den Bergh kon, door het positieve van zijn aard, zichzelf verwezenlijken in een nieuwe natuur, waarin niet slechts de algemeen-ervaarbare verschijnselen, doch de gansche, mogelijke, bewustzijns-inhoud, tot een orde, een ruimer-omvattende orde, werden geschikt en organisch gemaakt. Hij bezit een kracht

van elementaire impulsiviteit, die, bijna identiek met de schepingsdrift in de oorspronkelijkste beteekenis, een wereld kan formeeren, even natuurlijk als de natuur, en begaafd met een gelijke levensvehementie.

Er was dan ook geen sprake van, dat Van den Bergh voort kon gaan op de wijze der romantici (hij wàs niet romantisch); op de wijze der „poetische rationalisten” (hij wàs niet rationalistisch), of op die der symbolisten. Want evenmin ervoer hij het leven als zij; in de eeuwigheid gespiegeld.

Hij is positivist, realist, zoo ge wilt; maar nà, door het uiterlijk heen, gekeerd te zijn tot het innerlijk; na zijn bewustzijn gevoelig te hebben gemaakt en gedrenkt te hebben in een primitieve, ontdekkende geestdrift. Verschijning en kern worden als eenheid ervaren. Van den Bergh schept een soort hyperrealisme (dat de noodwendige verwezenlijking van zijn psychische gesteldheid is) door het proces der creatie. Zijn kosmisch bewustzijn, gevoelig geworden, werd vruchtbaar in zijn vers, dat dit bewustzijn, plastisch, in een eigen wereld tot een algemeene aanvang maakte.

Van den Bergh's positiviteit is aanvaarding, „bejahung”. Hij onderkent de drijfveeren der gebeurtenissen door een sterk en reëel aanschouwen der dingen en der wereld; en dit dóórdringen bracht hem, consequent, tot zichzelf terug, tot den mensch, wiens aanzijn gegrond is in de voortduring van zijn bestaan. Zijn aandacht richt zich, gedreven door een kracht, tot de oorspronkelijke kracht, die de werkelijkheid en het leven in stand houdt: de voortplantingsdrift, de oervermogens der natuur: teelkracht en vruchtbaarheid. Van den Bergh richt zich onmiddellijk tot de kern van het zijn, tot stuwning en drift. En de werkelijkheid ziet hij als een zelfverwerkelijking dezer driften, als een continuïteit van een steeds herhaalde verrichting; zooals zijn verzen de verbeelding zijn van zijn eigen springende lust tot verovering.

Het werk van Van den Bergh spiegelt aldus nimmer den mensch in een uitwendige schijn, doch in de hervatting van zijn levensprincipe: het duurzaam-maken der natuur door gehoorzaamheid aan hare krachten in een voortdurend elementair ervaren der oorsprongen.

Het is aannemelijk, dat zijn joodsche ras en zijn zin voor realiteit, voor de ding-vorm, hem dreef tot het opsporen van de

jonge krachten in het woord, en langs dezen weg hem terug deed keeren tot een regelrechte aandacht voor het leven in zijn primitiefste waarden, tot een aanvatten en hanteeren der levende realia. En hem het een en het ander, tenslotte, deed vereenigen, en ze wisselend op elkander betrekking, een nieuwe wereld in een nieuw woord liet scheppen. Zijn scherp waarnemingsvermogen en te gelijktijd: zijn diep en mystisch eenheidsbesef aller natuurlijkheid, vermocht zich poëtisch uit te drukken in een vers van verbluffende oorspronkelijkheid en gespannen kracht. Eenmaal tot het hart der dingen doorgedrongen zijnde in intellectueel peilen, is het hem gelukt deze ervaringen vruchtbaar te maken en vanuit een „goddelijk” punt de natuur in het woord te herstellen als een gelijkenis van zichzelf. Zoowel langs den weg der intuïtie als langs dien der intelligentie is zijn werk pantheïstisch.

Van den Bergh herschept de natuur grootsch, als een machtige formatie met steeds werkzame krachten; een dartel en vurig spel; een vleesch van verlangen. Zijn gedichten dramatizeeren in het epische (want deze lyriek draagt door de verplaatsing van het uitzichtspunt een episch karakter) het algemeen-menschelijk gebeuren. Elke beweging voltrekt zich groot; op natuurlijke grootte, zou ik willen zeggen. Van den Bergh, aardsch en vereerder der Persoonlijkheid, weet de aarde in haar universeele potentialiteit een reël aanschijn te verleen, de ik-heid (zijn ik-heid) als een verschijnsel te verbeelden, bijna onopvallend temidden der elementen, doch steeds bindend en ordenend aanwezig.

Tegenover Besnard's kosmische tragiek, kunnen wij Van den Bergh's kosmische dramatiek stellen. Hij is de dichter van het: verrichten. In deze „dadens” doet het individu, aardsch van gestalte en aanleg, mee in de krachtsuitwisselingen van het heelal. De daad van den mensch is de daad van de wereld. Zij gaan parallel en zijn gelijkvormig. Vruchtbaar als de natuur is het vers van Van den Bergh; sterk als het dier; werkzaam als de mensch. Hij vernieuwt de natuurbeschouwing door haar als proces te verbeelden; hij verleent het dood mineraal een organische levendigheid; het Al herkent zich zelf wederom. —

Doch naast en door deze hoogspanning van wil en achter dit stormende licht, treedt de vermoeidheid in; een ontzaglijk moe-zijn van durf en vermetelheid. Het groote vers, waarin elk ding

als gestalte, gespierd, leeft en de gebeurtenissen meer dan levensgroot en in drieste spanning worden verhaald, veroverd een milde en teedere rust in het lied.

Het kleine lied uit Van den Bergh's oeuvre en de latere groote verzen (Praeludium Noctis ten deele; Achter de Stille; Vialayre; Faustus) bezitten een vloeiende overvloed of een genegen teederheid: een ontspanning en een overgaaf. De drift is bestorven; er ademt een kalme wijding in het soepeler rythme van zijn anders zoo trotsche vers. Het „lied" is het stadium der vermoeidheid van het groote vers. En ook de sfeer wordt daardoor grondig gewijzigd: de aanschouwing is door de kracht heen gegroeid; het loof van 't groeiend gewas lijkt bestoven; de daad verstilt tot een behoedende teederheid, een alomvattende toewijding. Het zich aan elkander verzadigen bekomt tot verzadigd-zijn.

De arbeid, die eens in het midden verricht werd en gezien als een genade en een openbaring (De blinde Karner) wordt teruggedrongen in het perspectief.

III

Het is de verdienste van Herman van den Bergh, dat hij, door zijn eigen werk, het nederlandsche vers bevrijd heeft van een doem. Hij initieerde het element der nuchterheid, der „zakelijkheid", zonder romantische bijmaak. Hij heeft den geesten getoond dat een tastend gevoel nog concreet kan worden uitgedrukt. Onder zijn handen verjongde het woord zich, en vergrootte zich, als gevolg, de wereld.

De richting, die Van den Bergh den jongeren aangaf werd (in positieven zin) niet zoozeer gewezen door zijn essayistische arbeid (die was ondogmatisch; slechts zuiverend) doch door zijn creatief werk dat, zelf verjongd, bevruchtend werkte op zijn nakomelingen.

Het vervloeiende rythme zijner voorgangers paste hem niet. Hij tooverde met het assoneerend rijm. (Wie dorst het vóór hem?). Hij schreef zijn verzen in een gecompliceerd, vaak opschortend, rythme, dat er een neerslaande en onwrikbare kracht aan heeft geschonken: een opgericht-zijn en een trotsche onaanrandbaarheid. Door tusschenzinnen versterkt hij veelal de na-

drukkelijkheid en de moedige gespierdheid van rythme en bouw. Zijn beeldend pathos is nimmer gezwollen (door water of lucht) doch gevoed door een hamerend bloed, en zwellend als bot-tend zaad.

In „De Spiegel” maakte hij het leven dramatisch en overzichtelijk; het leven, dat in deze bijzondere schepping, als een verrassende stoot en tegelijk als een overwinnende bevrediging, tot werkelijkheid kon worden.

1925

D. A. M. BINNENDIJK

VOORDICHT

's Ochtends, de zon een heuvel aan de kim,
sprongen wij op, en zalfden onze voeten
en stoven lach: gaan wij de wolken hoeden,
het graan verbazen met sikkels en wind!

(Brood zijt ge en zout, o liedren van het dal.)
Wat wij gedachten? — Wil, gezelschap, en werken!
Wat wij vergaten?.... Haar die, steen en verven,
stond in mijn hut, Maria onder glas....

Gezelschap, dat land! De geiten langs het pad
vierden op distels feest. (En toch, de berken
schilferden, dun en wit — of we niet merkten
dat herfst zich nestelde waar zomer was....)

Halli! de bodem had een faunenborst;
de leemen heuvels met hun veeg van wouden
trilden onstilbaar in den greep der blauwe
lucht en rivieren, morgenkoelte en vocht!

Halli! de dubbele stap leek eene bijl
van snede en vurigheid op beide kanten.
De sikkels, het gevest in onze handen,
gaven scheef lonken aan de luchten prijs....

Dien dag viel god verloren in twee mannen.
Van zijnen euvelmoed dreunden hun armen;
maar ieder ding werd klein gelijk een hart
en ieder hart werd smeekend als een harp,

En in de harpen brak het zeisepaar.
Hoe was hun sliert en hun eenvoudig slaan
fijner dan spitse zon en klaarder dan
refereinen, gezongen op het water! —

De trouw van uw pols maaiend naast mijn pols,
de bries der toppen, 't koozen van de vogels,
't veelkleurendom van aarden en van zomers
maakten een rust. En 't rusten bleek een droom.

Ik droomde op maat het wisse van een komst,
den middag aangehitst door leeuweriken,
een strakken schemer in ophevelingen
.... en 't avondmaal, m'amie, van uw mond!....

En dan trok de adem der herinnering
den arbeid om, en nam de driften in.
't Werd ons zoo recht en zwaar als vlucht van raven.
Ik zei, gezet, (en het was schrill van tranen):

— „Weet ge den knaap nog, die de verten zocht
„vanuit zijn hart en hof? — Noem hem nu ijdel
„bij aardes welving; vergelijk zijn ijver
„bij 't eiland bloeiende onder regenboog,

„toch schiep hij ziel uit deemoed en gevaar;
„want teeder vrouwendienaar, zacht als amber,
„kuste hij toorn op lippen van Bengalen
„en leed op lippen van Guipuzcoa....”

Toen gij: — „Lààt zijn uitheemsche vrouwen dansen.
„Korens zijn lippen; en de dag is zacht
„tot op 't gelukkig midden van den dag....
„Straks gaat de zon een harden speerdans dansen! —

„Dan: maai! en zet uw lichaam in het zweet!
„Sikkel en wetstaaf geven wild vertrouwen.
„O Minnaar, minnaar — waren zóó zijn vrouwen
„warm als het zonlicht waar ge uw zeis in wet?

„haar lied zóó vol beloften als 't gefluit
„der verre vrucht in ongeknopte houten
„stormtakken die eens, naar den trant der ouden,
„met breede vegen reinigden uw huid?” —

— — Te middag. Kaatsingen van één geluid
klikten de stemmen samen. De gezichten
blonken van één ontzag. Eén zenith richtte
de boersche poelen en den strikten tuin.

De wijndruif spande' op het hoogst; de ziel
spande op het bolst; de groote maaier hieuw;
— en vlugge zwaluwen vielen gevangen
in de gepunte spiralen der ranken....

o Zegen toen, vroeg te zijn opgestaan!
o, Bij dien val te weten, dat mijn gaan
het uitspansel, mijn lustige aarde, raakte
dieper op bergenlaars dan op sandalen!....

— Niet zwart thans teeken 'k tegen zomerlucht;
toch, in een muurglas spieglen hoe ik grijsde
laat ik niet af van u tot aan het Einde,
berooide wereld, gij, verkuischte tucht!

Macht boven macht, en ontucht op uw tucht
verkuischte wereld, nazon die verkilde!
Is 't wonder dat 'k door de bestoven stilte een
calvarie koos, en op den viersprong 't kruis?

'k Zag eens de vogels, en de duizend zeeën,
dieren en deernen schurend langs het land;
een korte maan — fijn ritselende lamp —
en de gekleurde volken daarbeneden;

Ik woekerde met waar op heete markten,
door steelschen ridderslag sloeg ik mij rijk;
men zag mij aan — men kocht voor blinden prijs
mijn vee, mijn staal, mijn oliën en harsen;....

Ik heb mijn teerkost in de beek gedoopt
en werd een somber eter langs de wegen;
bloedswenschen krinkelden door mijne leden
gelijk een vlucht forellen in den stroom:

Gezel, o dénk toch hoe ik wijzer werd
ik, man die tusschen dag en avond dwaalde,
— wijzer dan 't kind dat leert in dompe zalen
de hoogte van een hooge' Afghaanschen berg....

o Denk toch hoe ik daaglijks wijzer word.
— Welaan, ik raapte fruit uit platte korven
totdat ervaring ieder vleesch verdorde
en bete en maanlicht brandden aan mijn mond.

Dit lied? 't Gaat óp den wind, niet tégen wind.
Dit lied is niet faunesk; het is niet heerlijk:
— binnen mijn violette kamer siddert
een smalle klok die het eentonig vindt....

Vergeef mij deze kalmte. Er is een koorts
om vrede van de sterren tot de steden:
Hebben de tijden mij eens opgeheven
nu val 'k de wijde van de tijden door,

maar groei! — Met vastheid keerde ik naar mijn hut.
Deze oogen eeren thans, (gepaarde herten)
Maria onder glas, uit steen en verven....

....en de avond rijgt; een liefde, een angelus.

VIALAYRE

Ze draagt een leemen kleed, en ze gelijkt
een gladde *Sancta* die de beek ontsijgt,

een kalme moeder met gods kind bezwaard
was ze niet veertig jaar en eindloos maagd.

Ze scheert bij dag de velden van de streek
op Gallus, — ezel, martelaar, profeet.

De heuvelzon waarin haar voorhoofd bloost
kent haar geheim en sluimert in haar schoot,

De sluimerende legt zij van zich af
en rijdt den ezel door den korten nacht

en houdt de slingerende handen in
waar 't smalle pad en 't bermgewas begint

dat uitgrijpt naar de zweren op haar hand.
Zij is 't eenvoudig en verwerpend hart.

Haar vader smeedt de roode, ronde lamp:
de hamer kreunt binnen zijn aarden hand.

Zij vreest dit zweet en dagelijksche plicht.
Ze ziet de bergen en de bloesems wit

boven de geile scheuren in den weg
boven het doode water en zijn bed

boven den dorren, stekeligen rug
van Gallus die haar veertig jaren duldt.

Hij kent haar romp en voeten, en tot dank
leidt hij ze naar een ver Aegyptenland.

Zij is de vluchteling van dit dal:
hoofd waar de schaduw van een kruis op valt,

hand die de teugels naar den einder spant,
hart dat den dag vindt donker, maar een dag

Vlucht met haar, ezel, naar den dag waarin
de waters lood zijn en de luchten tin.

Die luidkeels zingend langs den dalweg staan,
zijn wij nog dichters, waar twee dichters gaan?

FAUSTUS

Rust en begeerte, vechtende chimaeren,
damp't hij het lichaam uit; hij loopt, en bidt
om tijd voor rust, om vleesch voor zijn begeerten.
Want wankel sterlicht neemt zijn dagen in.

Hij is niet schoon. Hij zweet. Hij hinkt en hijgt.
Rauw als een egel steekt zijn baard. Hij heeft
onder zijn brauwen de bevleekte vrees
van oogen ziende in sidderend ravijn.

Dit lijf is duizendvoud: het evenaart
een landschap stroomende voorbij de heuvels.
Zijn god bestemde dat verteerd en kreupel
een wêreld in zijn jammer ondergaat.

Waar zijn de planten die hij streefde en at?
Waar zijn de snelle dieren, kraaien, tortels,
de visch die schiet, de beer die klimt, de horden
vluchtige mieren, gems en fret en pad?

Waar zijne stoute liefden? Waar zijn zij
die zielen plunderden en levens raspten:
dans, trots en overgave; *les beaux masques*,
de minnaressen van zijn leegen tijd?

Zijn nood getuige hoe hij ze verslond
in 't lange jachten van zijn geest en tanden.
Zwijgt: ze zijn één in hem. De vetste landen
spoten hem toe, tot de dood openblonk.

Faustus is duizendvoud. Een kans, een lot
dat glinsterde en uitdoofde, een hart dat tegen
uw blanke wensch beslechtte, blind maar teeder:
Niets breekt aan; alles, alles is geoogst.

Hoort hoe zij haten dit verminkt gevaar
voor 't waanbeeld van hun klein, toekomstig wezen
Met dunnen vinger, met gevierden degen
wijzen de bloeienden dit bloeisel na.

Hij stuikt, hij valt. Zooals het warme kind
de zee vastgrijpt waarin het wordt gedompeld
krampt hij zich in den dalgrond weg en dronken.
Binnen 't bevriende donker slaapt hij in.

Eens zal de dauw hem wekken. Weest dan kalm
als hij gesloten blijkt voor woord en zin:
weest kalm wanneer straks zijn verwelkte blik
de punt van uwen degen tegenlacht. —

ACHTER DE STILTE

De bezingers van 't arduinen licht
in den tredgang der verheerlijking
zwijgen. Nu, geboren hart, nu zing
klein, erbarmend, want de dag is blind.

Hond en herder gingen warm voorbij
aan de schaduw van den korenaar:
wij zijn al 't bewegen in dit zwaar
dal van dwingende mistroostigheid.

Wanneer zagen wij de wereld aan
met lustoogen, gulzig, vast en rond?
wanneer raakten wij de wereld aan
met een vuren mond?

Schuifelend, redeloos, paarsgewijs,
achter deze stilte lieten wij
niets dan 't smal, verzengde varenkruid.
Aarden dampen onze schreden uit.

Zie 't vermindren; zie het wisslend groen
naar den nacht gebogen; zie de bloem
die de ruimten van haar hart verliest.

Zie den avond en het roode riet.

DE BLINDE KARNER

En iedren dag, met de bescheiden zon,
was 't, dat hij rustig naar den heuvel klom
achter het huis waarlangs de wereld zong,

de blinde karner; — en men had gezet
daar neer voor hem het vat met forsche melk.
Het karnblok en de stok stond op de melk....

Hij karnde. — Ginds: de hamer op den hoof.
De jongste broer las hardop in een boek.
De hond blafte. 't Uur was vol. De klok sloeg.

Hij karnde. Luidkeels riep het blok uit 't vat;
en éven schrill bij d' ophaal, hoog en hard,
als adem uit een half gesmoorde hals....

— De knaap met de sterke stem ging naar school.
Op 't binnenpad vond hij de makkers. Ook
trof hij er bij den molen, vóór de tol.

Hun lied brák door de kerselaren heen;
ze lachten om de warme vaart, waarmee
de zon hun gelukkigen mond in-scheen.

.... De jonge vrouwen uit het grijze dorp,
de vrouwen met het eerste kind ter borst:
— vrouwen met zachtgeel haar en handen kort —

zagen zijn kalmte en arbeid ongenegen
en lachten hun gezel toe: dat is leven!
Ze zagen hem, zooals men ziet een neger

die op groote muziek zijn dansen danst
en al dansende blind is naar zijn land:
zóó zagen hem de vrouwen van het land.

En hij? Wat deed hij als de morgen steeg
tot aan zijn mond, en hij dien proefde? Leeg-
de hij dien? — Wat hij dichtte? — Wat hij deed?...

Hij karnde. — Niet als een goddelijk man
uit de legende, met verrukte hand
water slaande, (en de baard trilde aan zijn wang,

het zondig volk wachtte en werd veelmaal honderd:
zijn vruchtende wil sloeg; de rots werd wonder;
't wonder stroomde; — toen leschten zich de zondaars.)

zóó voelde hij, karner en blind, zich niet.
En in zijn ton de melk bleef slap en nieuw
of Middag al tegen hemel opliep.

Maar evenmin droeg hij, bij zon te middag,
den wrok van 't dorp, en hoe daar geen gezichten
leden 't verzet van zijn ivoren blindheid.

Hij stond er naar den eisch van 't schoone lot.
— Soms, na den hoogsten dag, een jongen klom
naar hem op; voor zijn spel nam hij den stok

uit handen van den karner. Die nu lachte,
en lachte dat bij de onmacht van zijn handen
een koene knaap hem nam den stok uit handen;

en zacht lachende vroeg hij: „wat 's rondom?
„wat ligt er onder zon? wat zegt de zon?”
En de knaap die in zijn speelvreugde sprong:

„Karner, de beek is wijn, de berg is vleesch,
„de paden gaan als aadren eromheen;
„groen van zon gaan de paden naar de beek

„karner — de menschen, opgezette krekels,
„dompelen zich in de beschenen wegen.
„Groot jaagt hen op de wind, de groote vegeter

„vóórgaand aan God....” De knaap hield in, en zweeg.
Hoor! een vriend riep. Zijn roep ratelde breed.
De jongen — hoor! — reikte den stok.... ging heen.

— De beek werd ouder en donkerder wijn,
't vleesch van den berg groeide, aan nachts lusten rijk,
het vrouwlijk duister in. Fijn dampend dreef

boven de beek, gerekt, de ziel der aarde.
Als stam van 't Kruis de karner stond, zóó mager;
stil neuriede zijn verdriet, wijd als de aarde....

En toch, eens — 't was het tweehoofdige seizoen
dat 't woud aan zijnen bodem afstand doet
van geel en warmte, en dat gij herfsten noemt:

de kalme karner eindigde zijn dag
en de eerste maan ging blindelings en barsch
gevechten aan met den volmaakten nacht.

Toen kwam de knaap. „Karner, het uur is vol,
„de klok slaat hongertijd. — Geef me den stok.
„Voor ge nog eten gaat, geef me den stok.

En de man: „Wat is van den nacht? wat zegt
„de nacht?” — „Karner, de nacht is een zoet hert:
„het legt zich aan uw voeten, geeft zich weg

„aan uwe hand die martelt; hoog gewei
„draagt het den schedel uit, en het is wijs:
„Wijs is de boom die dezen nacht belijdt....”

— „En meer?” — „Wel zestien jongen heeft het hoen;
„de huifkar mist een rad....” — „En rondom?” — Toen
beheld de knaap een rust om zich: dus vroeg

de karner nogmaals: „En rondom?” — De knaap
knikte voor zich. — „De maan gelijkt een paard
„dat zonder ruiter is; een rood gevaar....

„Men zegt: de zon is meester van de maan
„en deze is niets buiten de zon; maar waar
„verbergt ze nu haar stekelig gelaat,

„karner? — Gij die niets ziet, ziet alles toch!
„Ik wil het weten. Zegt: waar is de zon?
„Waar is de zon?.... Karner, geef me den stok....”

Die gaf den stok, of hij deelde geheim
aan dezen knaap mee; en hij trad terzij.
En deze knaap dan bukte....

— Hoordet gij

die ooit gelooven deedt hoe werelds werk,
tot vastheden der wereld saamgeperst,
den sloover eindlijk in zijn hand gewerd

ondanks de zachte ramp die in hem kreunt,
ondanks de vrouw die nacht is en die heult
met moeheid en gemis — hoordet ge een Leus

uit 't krijten van dit kind-ontdekker, ziend
een zon schoon blozen in des melkvats diep:
t' avond gehurkt binnen des melkvats diep

en meegekarnd onder den kalmen stok
en schooner met de stooten zijner pols
en kuischer met de klopping zijner pols....?

„Karner, aanmerkt de menschen, dat zij hijgen,
„aanmerkt de reeks der teugellooze heilen,
„aanmerkt de vezels die trotscher arbeiden....”

De karner ging de landen door. — Hij schreide. —

KLEIN LIED

Nu is in glimlach van een laatste lamp
de goede stilte koning van dit land.
Wel is hier koning: vrede.

Eén vogel schreeuwt nacht....

Vrede wordt naam voor ieder
ingetrokken luid en licht;
merkt: zulk een einde gaat

en sluit de maan....

Zacht zoekt de kalmte naar ruimer,
en weerkeierend water legt
langs 't doode vee

stippen klank....

De eenvoudige nacht buigt,
aan het eeuwig laagland
overgegeven. —

Er heerscht....

er heerscht velerlei rust —
uit rijpen bodem
en rijke lucht
vloeit het:

— alles....

PRAELUDIUM NOCTIS

Nu gaan de kevers van den avond uit,
nu vangt mijn warme schaduw aan te gonzen
en ginder gongt de tijd een vlakken donder....
— Wie vond' in zulken nacht zijn huis?

Groot is de berg. De bergen zijn nabij:
nooit ware ik Verneedring slechter ontgaan
dan in dit donker, dat mij zwijgende toejaagt
oogen van hoon uit zijn nocturne lijf.

O niet meer te zijn havik van 't ijdele
die de maan zag wentelen om zijn neb
en sterren naar zijn nebbe buigen en
alle dieren tegen hem zwijmelen!....

Er was een keer — ik, nu genegen maaier,
hoorde de vrucht die in de velden float:
mijn mond bleef maagd van wat den grond uitstoof
en overrijp terugviel tot de aarde.

Mijn mond werd, bij gemis te bijten, schamper;
maar schamperheden stierven tot een leus. —
Wat is de nood van uwe jaren, jeugd?
Wat zijn de krachten van dit jaar, o planter?

Wel ouder groeiden de eeuwen in dit jaar.
Wachters en woningen werden anders,
en op de ruimten sloeg met snelle handen
deze tijd van 't Zonlicht en van 't Zwaard....

Een Zonlicht scheen den geest in, en op wilgen
van groen tegen den onderkant der heuvelen:
levende met doode scharen keuvelden
zeer bedeesd aan de randen der diepe syrtten.

Van weinig bloed, van weinig water
maakten ze zeldzame geschriften
kostelijk rood als Arabisch goud —
— maar de sierselen maakten ze kleur van mais.

Kent ge de stilte die ze omgaf?
Onder hen: bodem, ernst in rimpels,
en erboven hemel, een pijlschot glimmer....
En meer dan één brevier dat vreugde was

zal hun boek zijn; want 't is het komende.
Want enkel geldt wat komt. Hoe is Verleden?
....De bergen naadren door den nacht. Zij leven;
ik weet niet waar zij stonden: ze zijn komende.

Bron, ge verteert mij. 'k Raak uw water aan
en 't is het volgende. — Die vogel schreeuwde:
mijn blik staat heftig waar de vogel was.
Voor hen die komen, dit boek der levenden

en van de dooden aan een moorsche kust.
De palmen waren stil; met kleine apen
speelde men kalm van boom tot boom; en slaven
braken hun passen door de teere lucht....

Daar was geschrijf, gezelschap, van u en mij,
daar waren huivering en voortduren,
de bouw van uwe darte minuten
en ontbinding van dat waarom ge hijgt.

Daar zongen zij die 't aardsche vuur uitvonden
(dieren met hoefslag, en joden aan luchters). —
Ook de nieuwe orden en de nieuwe tuchten
zijn voor de vindsters; dieren en joden....

Daar was een jaar als de eikel in ons bosch:
vrucht, en een valbeweging, vrij van waarden.
Niet onze gedachten noch onze jaren
hebben, bij zulke prilheid, zulken trots.

Heil wie zingend schreven, heil 't ongeteld paar
spelende handen die den vrede legden
tusschen avonds groen en de roode bergen —
— blinde turkoyzen en bloedkoraal....

Doch vrees hun vrede; hij zal uw vrede wenden!
Waak vóór het dag wordt; uw rust is list.
Vraag vóór het daagt, wat wijsheid is. —
Gezel, wat is wijsheid? — De vreeze der menschen.

Maar dat de dag verzinke voor den dag
en, voor de kiem, 't volmaakte aller oogsten!
Om dezen voortgang klimmen wij de hooge
zwavelen terrassen naar den trans!

Gij, god die 't doel en zijn bewustheid gaf, gij vielt.
Dus stappen wij, thans hopliden der nachten,
door aardes leed en lusten die wij tarten,
heet en hartstochtlijk, prinsen van avontuur....

Wij stroopen af de landen des gehijgs,
wij hijgen moeizaam, kuisch als lepelaren;
maar àl voor U, van tusschen zon en aren
één groet met helder voorhoofd: — Teederheid!

Teederheid! — Van duizenderlei min
hoor ik de nachten vol als bijenkorven....
Waarom nachts verre kevers uitgekropen,
schaduwen gonzende zijn van een Begin?

Gezel! opdat de werelden zich kleeden
in 't opperkleed van ònze teederheden! —

INVOCATIE

Meester! verdiep den nacht met gedempte timpanen
met de bazuin der drift — gij die de beesten jaagt,
runderen laag langs 't gras, lustvrouwen door de granen,
en koppels elkaar in de armen, totdat het daagt. —

Ten tijde dat elk vuur in uwe diensten spartelt,
vóór 't kapmes van het licht temidden droomen vaart,
terwijl de fiere maan, kortstondig en gemarteld,
zich op den toren stort als in 't gereikte zwaard, —

dan, lang nog vóórdat uit de onmachtig wijde monden
der boerenpriesters dreint de „zegen van de schoof”,
knettert uw lof, omdat de paren zijn gebonden
en hunne handen geel als zwavel zien van roof!

Omdat de gave lucht bezingt met zwart en donder
den kuischen wordingstijd van menschen en van zon;
omdat ziet, waarlijk splijt! de deklaag, van waaronder
ons gansche lijf uitstroomt, in openbare bron.

't Is dat ge sap ontgreept der hooggestamde gaarde
en dreeft het al ten grond in, waar het, opgeweld,
de lichamen versmolt met lusten, nacht en aarde
tot één veelvoudig deeg, één saamgehurkt geweld!

— Zoo toon ons, Meester, aan de in schaamte leege schachten
der boomen die ge uitputtet langs uw tochtig schreed,
dat niet vergeefs, o korzel wachter van de drachten,
Uw vingers zijn aan 't eind in besvruchten verbreed! —

HET DORP

(Gulpen, Limburg.)

Dit dorp is schoon. — De roep der kloven,
het zand dat langs de wegen mult,
het lovend gras, het vee daarboven,
en 't bergtumult,

deze alle, groepen en motieven,
slijten den dag; ze deelen dien
en doen gelijk de primitieven
mij 't landschap zien:

Hier springt het rosse kalf zijn stallen,
het lam zijn kooi rechtstandig uit,
als uit hun moedervocht kristallen,
uit stilten geluid.

De vogel schreeuwt. In snelle kurven
spartelt het pad. De halmen slaan.
— Ik lach. — Ik voel, mijn droomen durven
beweging aan.

Ik voel mij lachen. Groot. Vermetel.
— Ge breekt geen banden zonder straf! —
Doorn het gelaat, de handen netel
breek ik ze af. —

Eenmaal ontstuimig mij begeven
de straf der aarde, mijn straf voorbij
leid ik een roovend, hartstochtlijk leven
met horzel en bij.

Hier zing 'k de buit der wilde honden,
van ever, fret en vos. — Voorwaar;
ik kus Vermeestring op klauw en monden —
— van wat? — van waar?

Verloren neigingen, asch die 'k rakel,
ge beeldt u wéér! Ge maakt het heet,
dit hemelsblauw spel van Mirakel
dat Leven heet!

Want 't is het spel van buiteland water,
dansende wegen, dartel graniet.
Dit is 't verbond van nu en later.
Dit eindigt niet. —

Hier rijden vleesch en geest op schonken.
Elks dubbel wezen stelt zich ten toon:
Ik heb mijn lied dit dorp geschonken —
— dit dorp is schoon!

Onder den groven, gestrakten schedel
den mond belust, de oogen dicht,
ontvangt mijn vlamlijf, gespoord en edel,
het rieten licht. —

Ik groei berg-áán; ik streel de ruggen
van vuur en vrouw; ik voer de trems!
Dit dorp is schoon: het vestigt bruggen
van Zon tot Mensch.

Waarom te planten — ik, berader
van diensten, der wereld ongedoogdst?
In zon gebeitst, een menschzijn nader,
ben ik toch oogst!

De nacht begint. Mijn diensten duren.
Doch, zijner nachttaak nauw bewust,
het lichaam lost den prijs der uren,
het vordert rust.

Dan (o mijn dorp, de tortels slijpen
feestranden om uw gladde maan!)
heffen aderen, aren en orgelpijpen
den cantus aan. —

Cantus Firmus. Grondzang van teelten!
't Onthutste dier, het ding dat 'k tref,
ze geven uit, bij schroomgedeelten,
hun Oerbeseft.

Dat hield zich schuil; — dat sprong en snelde;
dat nadert roekeloos en naakt
mij, die daarop, gestrekt te velde,
't zijn eigen maakt.

Want weet: de volheid waarnaar 'k dorstte
bolde mijn macht. Ik lig te grijp:
— Het dorp, dat mij met beelden dorschte,
bevond mij rijp! —

BERGLAND

Vogels, groote loopers van de ruimten,
vogels kennen plicht en vatten post.
Zingend om de rust na blauwen tocht
knielt het licht op hunne vleugelschuinte.

Dan, een grond aanrakend voor het eerst
stort de blonde stroom van kim tot kimmen
onder één onafgebroken zingen
mateloos de breede wegen neer.

Dat is liefde: dag heeft hoogten lief.
In de welving waar hij komt uitbreken,
binnen de miraculeuze dreven,
heerscht afgrijzen voor het laag gebied.

Wijl ge bergland zijt en kuisch en rood
mag een waarlijk hemellicht zich huwen
aan de dartelheid van uwe vuren,
teedre schouw, die voor Gods voeten rookt!

Wentelbeken, kleurigste der dansers,
met iets van de transen in hun golf,
spatten wonder. Heiligheid stijgt op.
Hunnentwille vouwt het licht de handen.

Wij die langs de vlakten stralen, wij
die ons wezen en gewicht verloren,
doen als vaten aan, gevuld ten boorde
door ontastbaar vocht van vuur en wijn.

Wijl ge land zijt, naakt en zonder listen,
sovereinen, korzele plateaux,
wapperen de zomers om uw hoofd! —
— Licht is openbaar! Dag heeft geen nissen!

— Is bewustheid wreed, die, bóven stof,
met de groote vogels in haar midden,
ook het schoonste dal verandert in een
zachten duivel of een groven god? —

VAART

Schepen in feest! — Buiten rif en koralen,
vèr buiten kustzicht, vèr buiten reë
vullen ze de fonklende ballon der zalen:
halfronden van den hemel, van de zee.

Onder de briezen die de zeilen vatten,
schuifelpas sliffend, één zog van geluid,
breken kotters, galjooten, briks en fregatten
de sferen in, ontzaglijk, en ten bodem uit.

Hun lied: de opschreeuw van gewekte droomers;
strijdzangen van eenen sakralen vorst
die volbrengt aan de wijde dronkenschap der zomers
àl de rosse verrukking van zijn dorst.

Geen vrouw is den slempers meer dan de groote
schuimkannen, wanneer ze, met dierlijke kracht
heffende de amfoor, half den arm ontblooten
en zonnen doen dartlen op hun blonde vacht!

Sinds de prilste dag zijn gele schijnsels dauwde,
tотdat hun roekeloosheid, elke kiel een schim,
den harden nacht ingaat: de koene schepen houden
gemeenschap met de lucht, en voeling met de kim.

Dit is het vlak dat klinkt; de ruimte doet er
een machtig zwijgen toe; en ginds de drijvers, vol
ontferming over 't licht — het licht is barrevoeter —
nemen het lachend op in hun barmhartig hol.

Aldus, woest en mild, met liefde en last bevrachte
vloten, voerders van ongetelde menschlijkheid,
heilig voor het oog der overzeesche wachten
en hun aanvankelijk feest gegeven en verbreid,

Terwijl trans en stroomen onderling verdeelen
de straling boven mast, de rompen stuk om stuk,
ordent zich de strijdbare schaar dezer smaldeelen
tot dubbele verbeelding van Geluk!

GROEI

Kinderen die 't zonlicht danken
zijn de paden, zijn de planten:
wuiwen met de bladerhanden
en met vreemd gevelde lansen

schaduw; — al hun doen is vaagte,
van waar 't aanvangt in de dorpen
tot waar zij, één zwart verworden,
schoone heuveldorpen schragen.

Staat de dag toch fier en marmer
hooggestoeld op starre luchten —
stroomt in myrten, golft in bruggen,
hamert door den klopp der harten...

Forsche ruggen, korens! korens!
zwaait den lof van groeigezellen,
van uw broeders op de velden...
Korens, looft! — Wij loopen uit!

DUBBEL NACHTBEELD

Vrouwen hoor ik voor dareiken
overgaan.
Ruischende steden, ruischende rijken
vestigt de maan.

Priester tot den man, getéékend :
't is voldaan. —
Werelden om en onberekend
wentelt de maan.

Stapvoets wijkt ge, nimmer rijpend,
wil en waan :
Aan dags kruishouten hangt en sijpelt
de maan. —

WACHT

En voor de poort, waar zij geworteld staan,
vangen de groote wachten nachtlĳk aan:

— Maar gij die, zelf verloren, al te mild
mijn zomers als vergroende munten spilt?

— Gerekte schaduw gaaft ge me voor licht,
vrouw die langs zon en maan gesluisd ligt!

— Over de beurtlings zachte en drieste lier
viel uwe stem in heilloos formulier.

— Levens bezette ik en landen tot buit;
mijn land en leven teerde' in vlammen uit.

— Wee, wie begeerig en van vleugels lam
vrees en bederf in zijn gedachten nam!

— De wacht is grijs. Hoor de verlatenheid!
De harten grijzen, grijzen vóór hun tijd.

....Een ronde maan dringt, menschoog zonder brauw,
zich bóven met de wilskracht van een vrouw. —

LIED

Witte stervelingen,
die mij weet
sterfelijk te zingen
van wat deed

méér dan volk en dieren:
in een lach
zachte feesten vierden
al den dag;

van wat aan uw wanden,
vroeg vrouw,
sluimer legt en handen
tot een vouw;

van wat eens het kleine
zonlicht wint,
— van het weer-verschijnen
dat heet Kind;

Witte stervelingen,
die mijn naam
sterfelijk hoort zingen
langs uw raam

met dit kort aanduiden:
dat een man
enkel dacht te luiden,
enkel van

gróótheid was de zanger,
geen van klein —
laat de stem niet langer
dolend zijn.

Zegt de stem die keeren
klimt in nacht,
aan uw gevel scheren
hare vacht,

zegt de stem en klimmer
dat de man,
dat de man niet immer
enkel van

gróótheid riep te juichen :
vaak het oog,
diep van teeders, buigen
moest, en boog

over veel en schooner
dan hij zag,
luidkeelsche bewoner
van den dag ;

dat waarmee hij voedde
zijn verlang
meer was dan 't vermoede —
— kleur dan klank,

meer was dan de wegen
torsend zon,
dat hij sluike wegen
volgen kon

van wat aan uw wanden,
vroege vrouw,
sluimer legt en handen
tot een vouw ;

van wat eens het kleine
zonlicht wint,
— van het weer-verschijnen
dat heet Kind,

en het sterflijk zingen,
zingen liet,
witte stervelingen,
in zijn lied....

PRIAPISCHE LIEDEREN

Ziet in mij: god van baring en ontbinding
die functiën ent van het bezielde op 't onbezielde
die rompen zegent, zwellend van verblinding
naar elkander en die elkander hielden

zóólang in worging onder virtuozen nacht
van liefde, en zonder 't maanlicht stortend op hun heester,
dat zij zich schiepen Mij tot Vrucht en Meester —
en reddeloos vervielen aan hun dracht.

Mééster toon 'k mij: ik heb hun lijven niet van noode;
— raapt voort wat er restte van de lichaamlijk dooden,
werpt hun weefsels op tot een vleezen vaalt:

Ze zijn geen grondstoffen, geen versche kern, geen normen;
Vruchtbaren! hoont mij niet met deeg voor mijne vormen —

— Ik ben de god, die nimmer faalt!

Aarde! de tijd staat beursch aan uw ontsloten mond. —

Voelen wij niet den val van 't sap der jaren;
voelen wij niet den uitvloeï van een wond,
want is geen gaping, is geen wond gevaren
— lang als de volle lengte van onze karkassen,
breed als de draai die het hoofd draaiende doorslaat,
diep als de wijk der ontzette oogen in hun kassen —
is er geen gaping, is geen wond gevaren
in de' onnoemlijkheid der offers van uw baat?

Stollende rent het bronzen spuitsel tot u samen
dat gij uitspoot binnen hun vacht en vliezen.
Merkt — de bevruchting gaat met zachte stappen
door uw schoon lichaam, Aarde!
Merkt in u de vastzetting van hun levenssappen,
en, aan uw binnenst, hoe zich hecht de kiem der liezen,
en, op uw buik, hoe zij die u tot liefde namen
leeg vallen en onder vermolming groenen!....

Laat er geen zorg zijn om de uitlopende miljoenen
op uw schoon lichaam, Aarde!

Zij lillen over uwe bulten. Hun omlijning
brak Dood; hun lauwe, teelkrachtige essencen
zoogt gij hun af met zulk een schroklach, zulk een deining
van grootdierlijk bevreedgen aan het vocht der menschen,
en met, tot in uw hulzen, zulk een macht,
en met nog zulk een macht door uw begroeiingswortels,
dat, die u dekten, sidderden als tortels
in den greep van gedrochtelijken nacht!

Laat er geen zorg zijn om de uitlopende miljoenen
op uw schoon lichaam, Aarde!

Liefde is in hun grensverlies, liefde in wond en spalten,
liefde in den voorover-val van hunne gestalten,
Aarde, geloof! liefde is tot U bij hun vergaan;
Merkt de loswikking in uw schaamtelijke korven;
merkt: dóór hunne handen, viermaal gekorven,
sluipt het Graan!

Wijn, gele wijn vlot in uw oog, Priapos,
en — gele wijn — de overtolligheden des lands:
zóó drijft de lust door dezen nacht, Priapos.
de steenen lucht wordt murw en sidderend van glans;
de wil verweekt. — Hoort bij den oogopslag der maan,
in de greppels, in 't graan,
den kreet dier afgewerkten, die ge zijt
herschepende uit hun overtolligheid!

Vuur, zingend vuur — voert gij het om, Priapos,
dat het in nachts welvaren romp na romp ontsteekt?
dat voor het eerst een kneedbaar kind, Priapos,
de wereld dóór gaat en moedergeslachten breekt?
In úw naam, Drager, — in dien van wat worden zal,
zelf dragende, uw vazal:
Heil den besmette, die ter spijs u valt
met stroomend lijf, en oogen van kobalt!

EEN PARK IN VUUR

I

En gij die naast mij gaat, wier vrije hand
thans, los van mij, geen zenuwklop meer voelt,
Vriendin,
uw lichaam maakt geluid van vallend zaad,
trillende. Even vreemd, evenzeer ontgaan.
Is 't, dat ik overga naar later uur?
'k Versta dien schroom. Ge schuifelt van verbazing
dat in ons beider aderen van Mensch
zich eertijds bloed wentelde van een god.
Ik zing, vriendin, mijn wording en mijn loop.
Ook uwen loop. Ook hun verband. Men zegt:
tweemaal te baren ligt een moeder neer;
één kind is geest, één afgemeten stof,
van 't tweetal één de dichter, één de koopman.
Welnu. 'k Was dichter. 'k Schudde de aardschheid af
(meende mijn huid,) naar 't reizen van mijn wil.
Ik wilde naakt zijn, doch het kleed was zwaar.
'k Sliep in dit kleed mijn jeugd terdegen uit
En dan: Klaroenende stoof Manschap aan.
Wakker! Van 't zand der aarde lédig de oogen!
wakker; — en met mijn hiel stampte 'k den grond.

II

Dichter. — Een brandend park hangt aan de lucht.
Dit droombeeld is bij nacht gelijk bij dag.
Nog is het dag. De lucht blijkt kalm, en mij
wikkelt ze niet als hèn in haren wrok
die te veel strevens stieten naar haar uit,
haar rust ontnemend die noodwendig was,
— en o, de lucht, de lucht zal niet vergeven! —
Mij was ze mild. Een zon klonk in haar midden,
een klok, naar onder volgens peervorm breed.
Mij, dichter, was ze mild. Het park opende
dag! — Toenmaals viel volle zon op de boomen;

het land liep open; want ook 't binnenste
der bodems riep Vernieuwing aan; de pauw
sloeg waaiers, en iedere vogel sprong.
Mèt hen: de viervoeters. Elk ding was gróót.
De blaadren van den eik waren violen.
Witte, witte muziek doorliep het park.
Welk een dag van muziek! Ik, losgemutst,
en met den vluggen stok die vreugde hieuw
ter hand, ik dronk voor 't eerst gelijkheid van
de omringing en 't inwendige. Denken
was goed, snel zingen goed. En goed was ook
ginter de man die lachte, en rosse vrouwen
die verderop klaptten, de ruimte vol.
Maar vullen was wijden in zulk een dag!

III

.... En later. 't Licht, dat ruischende bewoog,
viel, in 't verloopen, langs den taxis neer;
en waar het wegviel, ving een tempelfeest
van nacht en water aan. En Maan bleef dicht.
Toen zei het water violette woorden
zonder een samenhang. Daarboven stond
veelmalen uit: „Want God heeft u verbruikt,
„heilen van deze Wereld, o mijn heil!”
Geen teeder zand, geen maanlicht liet hij ons.
Voorwaar — vrouw die mij kind en zuster is:
uw oog zoemt klagende als een bij om 't Lot.
Wind sprak: ik zal met blindend jaagzand slaan;
en sloeg. Maan sprak: ik zal met speren licht,
wat onder mij zich voortrept, slaan; en sloeg.
Grondkrachten straffen hem; — de Mensch werd wijs.
Vestig den nacht thans niet in uw gezicht,
vriendin. Voelt ge de handen leeg? erkent
dat erflijk leed ze leegde; — 't oog vergeefs?
aanvaardt den rédelijken wanhoop van 't:
„in den beginne is alles; daarna niets.”
En gaat ge 't bosch in: ritsel met een blad,
keuvel met honingbloemen, speel met dauw,

spreek dichterlijk en wijs tot de oude vlinders;
 zij stemmen toe, wijl ge gebroken zijt:
 — Heilig is de gezant uit 't land van Nood!
 Doch kènt ge zelfs dit bloed-schoon land van Nood?
 Ik werd bekommerd gast aan disch en diensten
 van dit land; een gevraagde tot ellende.
 Zulk een, (ge leert hem onderscheiden,) die
 schaamte voor glimlach, schaamte voor zijn kleed
 langs voortaan wilde wegen met zich sleept;
 — de bruine man die heiden over-trekt
 met schapen van gemis, een hond van schaarschte;
 — de waterdrager met de gaten stem,
 — het zoet scharminkel dat, de kiel vol honger,
 de havens afdanst. — En dan: god.... Hij is
 het diepst berooid. De kleine liefdezusters,
 neuuriënd, sinds den stal van Bethlehem,
 zijn naam, en meêdeelend zijn naam, omdat
 enkel die naam den arme levend houdt
 en er geen is, die menschelijker lijdt
 dan god, en zékerder verderft;.... de zusters
 met hun geloof eenvoudig als hun kap
 lieten hem Heilig zijn; — hij is gezant,
 Heilige gezant uit het land van Nood.
 Eenmaal nog wil hij opgaan: al wat leeft
 zal hem, gespannen Vrucht der zielen, eten.
 Zwijgt! Een ontheffing, deels gebed, deels lust,
 breekt uit dit moedig, driest bebaard gelaat
 dat zich bekent, en kneuters loochent die
 het stelden böven 't veil begrip. — Hoort, aarde,
 god is belijgend: — „God zoover als Mensch.
 „Zoover als kind. Als 't parend dier. Als 't woord.
 „Ik ben uw lijflijk deel, uw zinsbetrouwen;
 „ik ben erbarmlijk, en in elk van u;
 „ik ben uw vrouw, uw haard, een stroom, een steen,
 „ik ben een plant: verbouwt mij. Ik ben naakt,
 „legt mij te warmen tusschen worm en kluit
 „die van den grond een leger zijn. Wie eens
 „vroeg van uw overdaad, vraagt van uw kommer.
 „Ware mijn tong zwart van 't profetenbrood

„éér dan mijn schriel geraamte rauw te schuren
„aan 't water van de beek dat schraapt en bijt;
„want tot de raven weigren mij hun vlucht
„en 't veld des hemels is met zout geploegd —
„— voor zaaiens vurigheid hergeeft het niets:
„win u de gunst van allen door ontferming
„zij 't louter over God! — Vergeet uw Licht!
„Spijzigt het Duister!”

Ge zult zeggen: neen.

INHOUD

	Pag.
Herman van den Bergh	8
Voordicht	15
Vialayre	19
Faustus	21
Achter de Stilte	23
De blinde Karner.	24
Klein Lied	28
Praeludium Noctis	29
Invocatie.	32
Het Dorp	33
Bergland	36
Vaart	38
Groei	40
Dubbel Nachtbeeld	41
Wacht	42
Lied	43
Priapische Liederén	46
Eén Park in Vuúr	50